

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Мацьохи Аліни Сергіївни на тему:
«МЕТОДИ ЛАНДШАФТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БУФЕРНИХ ЗОН ОБ'ЄКТІВ
КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ»,
з галузі знань 19 - Архітектура та будівництво
за спеціальністю 191 - Архітектура та містобудування

Актуальність теми дослідження. Дисертація Мацьохи Аліни Сергіївни «Методи ландшафтної організації буферних зон об'єктів культурної спадщини» присвячена актуальній науково-практичній проблемі - розробці методів ландшафтної організації буферних зон об'єктів культурної спадщини. Фокус уваги дослідження зосереджено на «живих» пам'ятках, які продовжують активно функціонувати в умовах сучасного міста.

Авторкою обґрунтовано необхідність пошуку балансу між двома пріоритетними завданнями: забезпеченням довготривалого збереження культурної спадщини для майбутніх поколінь та створенням комфортного, безпечного середовища для повсякденної життєдіяльності людей. Метою дисертаційної роботи є формування комплексного інструментарію, який дозволяє ефективно гармонізувати простір буферних зон, поєднуючи вимоги охорони пам'яток із запитами сучасних мешканців та відвідувачів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Дослідження базується на аналізі джерел, до яких входять наукові праці, вітчизняні і зарубіжні законодавчі документи. У роботі досліджуються вітчизняні та світові практики застосування ландшафтного проєктування в історичному середовищі міст. На основі комплексу загальних і спеціальних методів дослідження авторка формулює методи ландшафтної організації буферних зон об'єктів культурної спадщини, розробляє рекомендації для їх практичного втілення.

Достовірність основних положень роботи базується на публікаціями основних теоретичних положень дослідження в одноосібних у фахових виданнях України категорії «Б», доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях та впровадженні цих положень, що засвідчено актами впровадження.

Наведене вище дозволяє зробити висновок про те, що отримані результати дослідження є науково обґрунтованими та корелюються з поставленою метою й завданням дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів, їх теоретична і практична значущість. Найбільш істотними науковими результатами є виокремлення загальних оптимізаційно-селективних методів адаптації та впорядкування (просторової оптимізації та просторової акупунктури) та спеціальних методів інтегрально-

контекстуального наповнення і збереження історичного середовища (ремінісценції, функціонально-площинного розмежування і цитування культурних кодів) для ландшафтної організації буферних зон об'єктів культурної спадщини середмістя. А також наукове обґрунтування рекомендацій щодо впровадження запропонованої моделі на практиці.

Прикладні результати можуть бути застосовані у практиці містобудування та ландшафтної організації простору. Отримані теоретичні і практичні результати можуть стати корисними при коригуванні нормативних документів щодо адаптації режимів використання буферних зон до умов глобальних змін клімату з метою посилення стійкості об'єктів культурної спадщини та пом'якшення впливу перегрітих міських поверхонь на мешканців середмістя та гостей.

За результатами досліджень опубліковано 17 наукових праць, у тому числі: 4 статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б»; 3 статті у науковому виданні, що індексується у GoogleScholar; 1 стаття у вітчизняному збірнику наукових праць; 9 тез доповідей в збірниках матеріалів наукових конференцій.

Результати дослідження впроваджено у:

- наукові дослідження кафедри містобудування Київського національного університету будівництва і архітектури (КНУБА) «Наукові засади проєктування та реконструкції містобудівних і ландшафтно-рекреаційних об'єктів» (№ держ. реєстрації 0123U101174);

- навчальний процес КНУБА на другому магістерському рівні вищої освіти за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування в концептуальне та дипломне проєктуванні (2021, 2022 рр.);

- практику містобудування в «Українському державному науково-дослідному та проєктному інституті проєктування міст (ДП УДНДПМ) “Діпромiсто” імені Ю.М. Білокопя» при виконанні роботи «Внесення змін в Генеральний план міста Хмільник Вінницької області із виконанням розділів «Стратегічна екологічна оцінка», «План зонування території», «Історико-архітектурний опорний план м. Хмільник з визначенням зон охорони пам'яток культурної спадщини та меж і режимів використання історичних ареалів» (договір № 3-437 від 05.06.24);

- експериментальне проєктування в межах конкурсу під орудою Української Академії Архітектури на кращу проєктну пропозицію «Реконструкції майдану Незалежності у місті Суми» (2023);

- практику опрацювання «міських проєктів» Офісом міських проєктів ГО «Урбанина», що сприяють освітнім цілям суспільства, при написанні «Довідника з відбудови міст» і «Довідника з благоустрою парків» (2022), що засвідчують відповідні акти впровадження.

Оцінка змісту, мови дисертації та її відповідності встановленим вимогам. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг основного тексту дослідження становить 124 сторінки.

У першому розділі «Теоретико-правові основи та практика ландшафтної організації буферних зон об'єктів культурної спадщини» здійснено дослідження етапів становлення системи охорони об'єктів культурної спадщини. Авторка розглядає дефініцію «буферна зона» крізь призму нормативно-правового поля та сучасних містобудівних теорій. Окремий акцент у роботі зроблено на висвітленні проблем функціонування та особливостях ландшафтної організації багатофункціональних буферних зон - виокремлено явище «функційна дихотомія» середовища буферних зон «живих» ОКС (збереження для нащадків ↔ активне використання сучасниками), яке розкриває ключову проблему ландшафтної організації буферних зон, які розташовані в середмісті і значний відсоток від площі яких займають громадські простори історичних міст.

У другому розділі «Науково-методичні підходи до ландшафтної організації буферних зон об'єктів культурної спадщини» обґрунтовано методологію дослідження. Авторка застосовує загальнонаукові та спеціальні методи. У межах поетапного дослідження розглядається ключова, на думку авторки, проблема «функційної дихотомії» буферних зон - конфлікт між збереженням «живих» об'єктів спадщини та використанням простору містянами. На основі узагальнення світового досвіду та результатів натурних досліджень об'єктів у Львові, Києві, Чернівцях та Одесі, авторка пропонує системне бачення організації таких територій.

У третьому розділі «Ландшафтна організація буферних зон як синтез методів збереження та адаптації «живих» об'єктів культурної спадщини» авторкою розроблено систему методів, що дозволяють збалансувати збереження та функціональної адаптації пам'яток. Зокрема, запропоновано загальні методи «просторової оптимізації» та «просторової акупунктури», спрямовані на регулювання мікроклімату та врівноваження природно-антропогенних компонентів, що авторка визначає як стратегію «Зеленого щита». Важливим внеском є обґрунтування спеціальних методів інтегрально-контекстуального наповнення: «ремінісценції», «функціонально-площинного розмежування» та «циткування культурних кодів», які забезпечують автентичність та інклюзивність міського середовища. Наукову новизну підкріплено розробленим алгоритмом та матрицею прийняття рішень, пропозиціями щодо концепцій ландшафтної організації Софійської площі у буферній зоні ОКС «Київ: Собор Святої Софії та прилеглі монастирські споруди, Києво-Печерська лавра».

Сформульовані висновки відповідають завданням і змісту роботи, та впливають з її основних положень. Дисертантка структуровано формулює основні результати дослідження. Робота є завершеною, самостійною науковою працею, в якій досягнута загальна мета дослідження.

Зауваження та дискусійні положення. Попри загальну позитивну оцінку роботи, дисертація містить окремі дискусійні положення та недоліки:

1. В назві дисертації присутній термін «ландшафтна організація», разом з тим, сам текст дисертації не містить його визначення, або авторського тлумачення. Окрім

того, це поширюється на такі поняття, як: «просторова оптимізація», «просторова акупунктура», «кишенькові сквери», «ремнісценції», «функціонально-площинне розмежування», «цитування культурних кодів» тощо, що застосовуються автором в якості атрибуції дослідження у в тексті другого та третього розділів.

2. В тексті надається посилання на «Оперативне керівництво з імплементації Конвенції про Всесвітню спадщину», в редакції 2012 р. Разом з тим відсутні згадки про останні версії цього документу, наприклад, 2025 року, де тема буферних зон продовжує розвиватися.

3. Робота значно збагатилася би, якщо авторка надала б аналіз і пропозиції по організації буферних такого «живого» об'єкт ВКС, як «Дерев'яні церкви Карпат», який в українській частині цієї транскордонної номінації містить 7 об'єктів (2013).

4. Запропоноване поняття методу «Зеленого щита» є концептуально цікавим, але потребує більшої термінологічної обережності. Аналогія із «Блакитним щитом» має виразний образний потенціал, проте може викликати питання щодо наукової коректності такого терміна, оскільки «Blue Shield» є усталеною міжнародною інституційною категорією у сфері захисту культурної спадщини. Доцільним було б чіткіше визначити статус поняття «Зелений щит», як авторської метафори, методологічного підходу чи окремого напрямку ландшафтної організації.

5. Подальші напрями досліджень, визначені автором у загальних висновках, є актуальними, проте частково виходять за межі заявленої тематики. Зокрема, питання інтеграції систем штучного інтелекту, QR-навігації, енергоефективності та укриттів. Вони є перспективними напрями розвитку історичного середовища, однак потребують окремого комплексного дослідження з позицій цифрового управління спадщиною та міської інфраструктури.

6. Спостерігаються окремі огріхи технічного характеру, зокрема, для опрацювання опонента наданий текст дисертаційного дослідження, без підписів під малюнками: ст. 36, ст. 40, ст. 42, 43, 48, 71, 70, 73, 80, 92, 94, 98, 102, 104, 106, 108, 122, 161, 162, 164, 170, 180, 182.

Зазначені зауваження не знижують загальної наукової та практичної цінності дисертації, а мають переважно рекомендаційний і дискусійний характер.

Загальні висновки щодо дисертаційної роботи та її відповідність вимогам до кваліфікаційних робіт. Дисертаційна робота на тему «Методи ландшафтної організації буферних зон об'єктів культурної спадщини», є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне науково-практичне завдання у сфері архітектури, містобудування та охорони культурної спадщини.

Дисертація характеризується належним рівнем наукової новизни, теоретичної обґрунтованості та практичної значущості отриманих результатів. Основні положення та висновки дослідження є достатньо аргументованими, апробованими та відповідають поставленим завданням.

За змістом, рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням дисертаційна робота відповідає вимогам, передбаченим чинними нормативними документами МОН України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії (кандидата наук), - наказ МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, зі змінами), а її автор – Мацьоха Аліна Сергіївна заслуговує здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування в галузі знань 19 Архітектура та будівництво.

Офіційний опонент:

докторка архітектури, доцентка
завідувачка кафедри архітектури,
урбаністики та збереження об'єктів ЮНЕСКО
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Ірина КОРОТУН

